

Συγκρότημα Ε.Μ.Π. Πατησίων

Μελλοντική χρήση - Ένταξη στην πόλη

της Ομάδας Έρευνας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σύσταση της Ομάδας Έρευνας με τίτλο «Ένταξη στην πόλη, επανάχρηση και οργάνωση των λειτουργιών του Συγκροτήματος ΕΜΠ στην οδό Πατησίων», έγινε με δύο διαδοχικές αποφάσεις της Συγκλήτου (24.1.92 και 6.3.92) και πήρε τη μορφή διατομεακού ερευνητικού προγράμματος στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων που χρηματοδοτείται από το Λογισμικό Έρευνας του ΕΜΠ

Το αντικείμενο του διεπιστημονικού αυτού προγράμματος, όπως καθορίστηκε από τις παραπάνω αποφάσεις και εξειδικεύθηκε από την ομάδα έρευνας, είναι:

- A. Στην περίπτωση της παραμονής ορισμένων εκπαιδευτικών-ερευνητικών δραστηριοτήτων στο Συγκρότημα Πατησίων, η αποσαφήνιση του ρόλου και των προοπτικών μιας αντίστοιχης λειτουργίας, σύγχρονης και αρμονικά ενταγμένης στο κέντρο της πόλης, καθώς και η διατύπωση σε προσχέδιο του κτιριολογικού προγράμματος της προτεινόμενης λύσης.
- B. Στη δε περίπτωση της ολικής μεταφοράς των δραστηριοτήτων του ΕΜΠ στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου, ο προβληματισμός για το μελλοντικό χαρακτήρα του απομένοντος «κενού» οικοδομικού τετραγώνου στον ιδιαίτερα ευαίσθητο αυτό χώρο και η περιγραφή των πιθανών λειτουργιών που θα μπορούσε να φιλοξενήσει.

Η ομάδα έρευνας συγκροτήθηκε από τους:

- *Αντώνη Βεζύρογλου*, Αρχιτέκτονα - Πολεοδόμο, στο Τμήμα Προγραμματισμού ΕΠΜΠΕ
- *Φραγκίσκο Γουλιέλμο*, Αρχιτέκτονα, Επικ. Καθηγητή Τομέα Συνθέσεων Τεχνολογικής Αιχμής
- *Αλέκα Μονεμβασίτου*, Αρχιτέκτονα, Επικ. Καθηγήτρια Τομέα Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού
- *Σόλωνα Ξενοπούλου*, Αρχιτέκτονα, Επικ. Καθηγητή Τομέα Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού
- *Γιάννη Πολύζο*, Αρχιτέκτονα - Πολεοδόμο, Επικ. Καθηγητή Τομέα Πολεοδομίας - Χωροταξίας και Επιστημονικό Υπεύθυνο της έρευνας.

Με ειδικούς Επιστήμονες τους:

- *Φίλιππο Κωνσταντίνου*, Ηλεκτρολόγο Μηχ. Επικ. Καθηγητή Τομέα Ηλεκτροεπιστήμης
- *Παναγιώτη Πλαϊνή*, Πολιτικό Μηχ. Βοηθό Τομέα Δημοστατικής
- *Γιάννη Φραντζεσκάκη*, Πολ. Μηχ. Συγκοινωνιολόγο, Καθηγητή Τομέα Μεταφορών και Κυκλοφοριακής Τεχνικής

Ειδικός Σύμβουλος της ομάδας έρευνας είναι ο Καθηγητής *Διονύσης Ζήβας*, Πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, το οποίο και ορίστηκε υπεύθυνο για τη παρακολούθηση του προγράμματος.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ΕΜΠ, προκειμένου να ολοκληρώσει σε ορατό μέλλον τη μεταφορά των εγκαταστάσεών του στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου, έχει προσανατολιστεί:

- Στη μέγιστη αξιοποίηση των ήδη ολοκληρωμένων και υπό αποπεράτωση έργων.
- Στη θέσπιση ενιαίων προδιαγραφών για τους χρήστες των χώρων του.
- Στην επί το ρεαλιστικότερο, οικονομικά, θεώρηση του όλου προβλήματος δεδομένων των αντικειμενικών συνθηκών χρηματοδότησης.

Με βάση τις μέχρι σήμερα προτεραιότητες, η μεταφορά των Τμημάτων και η καθ' ολοκλήρου λειτουργία του στην Πολυτεχνειούπολη, έχει ως εξής:

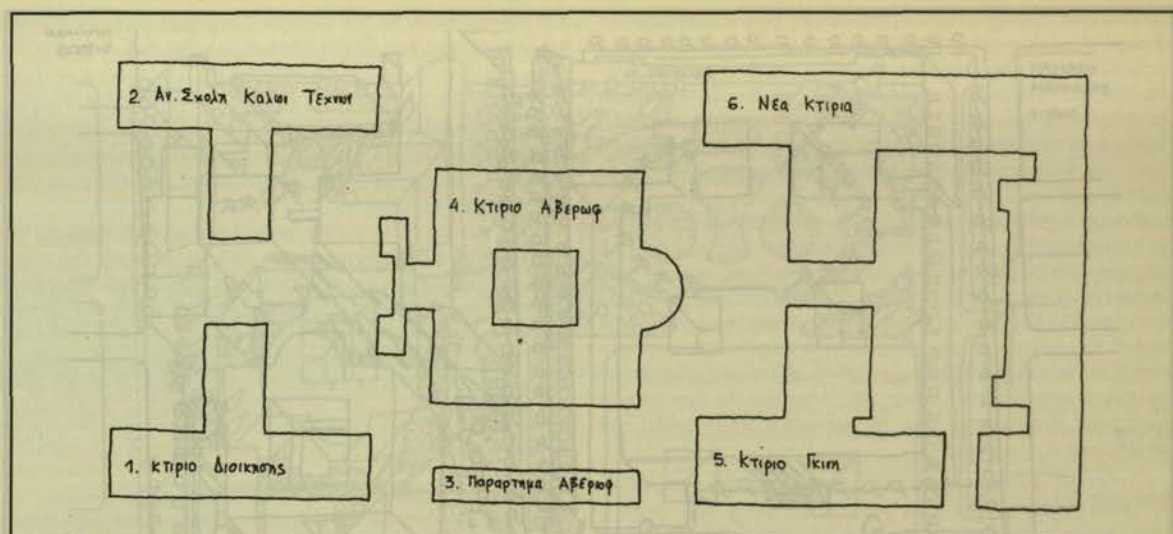
- Τμήμα Τοπογράφων, λειτουργεί κατά 100%
- Τμήμα Γενικό, λειτουργεί κατά 100%
- Τμήμα Χημικών, λειτουργεί κατά 100%
- Τμήμα Μεταλλειολόγων, λειτουργεί κατά 30%
- Ολοκλήρωση: 1992 Σεπ.
- Τμήμα Ηλεκτρολόγων, λειτουργεί κατά 40%
- Ολοκλήρωση: 1995
- Τμήμα Ναυπηγών, λειτουργεί κατά 50%
- Ολοκλήρωση: 1996
- Τμήμα Μηχανολόγων, λειτουργεί κατά 20%
- Ολοκλήρωση: 1996
- Τμήμα Πολ. Μηχανικών, λειτουργεί κατά 70%
- Ολοκλήρωση: 1997
- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, λειτουργεί κατά 2%

Υπάρχουν επομένως βάσιμες ελπίδες ότι, αν διατηρηθούν οι έστω χαμηλοί σημερινόι ρυθμοί χρηματοδότησης από το ΥΠΕΘΟ, μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια είναι δυνατόν να λειτουργήσουν πλήρως τα 8 από τα 9 Τμήματα του ΕΜΠ στην Πολυτεχνειούπολη, έχοντας σαν δεδομένη και την εκφρασθείσα γι' αυτό θέση των παραπάνω 8 Τμημάτων.

Το ίδιο δεν συμβαίνει με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων. Το Τμήμα αυτό, παρόλο που στο γενικό σχεδιασμό της Πολυτεχνειούπολης διατηρεί πάντα τη θέση του, προβληματίζεται για τη μελλοντική του χωροθέτηση: Είτε να μετακινηθεί κι αυτό στην Πολυτεχνειούπολη, ολοκληρώνοντας έτσι την αρχική πρόβλεψη, είτε να παραμείνει, κάτω από αναβαθμισμένες συνθήκες, στο Συγκρότημα Πατησίων.

Η ομάδα έρευνας, που μεθοδολογικά αντιμετώπισε με την ίδια βαρύτητα και τις δύο περιπτώσεις, εξ αρχής απέκλεισε κάθε λύση που ακόμη και έμμεσα θα οδηγούσε στην διχοτόμηση των δραστηριοτήτων του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, όπως π.χ. μεταξύ εκπαιδευτικής και ερευνητικής λειτουργίας, προπτυχιακού και μεταπτυχιακού κύκλου μαθημάτων. Η ενιαία χωρική λειτουργία των Τμημάτων, ως βασική ακαδημαϊκή μονάδα που καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης και διαθέτει επιπλέον κοινή γραμματειακή οργάνωση, κρίνεται απαραίτητη.

Ιδιαίτερα σοβαρό ερώτημα - που δεν μπορεί να απαντηθεί από την παρούσα εργασία πριν ξεκινήσει ο απαραίτητος

Πίνακας 1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΠΑΤΗΣΙΩΝ (επιφάνεια ανά όροφο, κάλυψη, ύψος, έτος ανέγερσης).

α/α ΚΤ.	Ε χώρων (ωφέλιμοι + κυκλοφορίες + τοίχοι + ημιυπαίθριοι χώροι)							Ε κάλυψης m ²	Ε δόμησης + υπόγειο m ²	Ύψος κτιρίου m	Έτος ανέγερσης
	Υπόγειο	Ισόγειο	1 ^{ος} οφ.	2 ^{ος} οφ.	3 ^{ος} οφ.	4 ^{ος} οφ.	5 ^{ος} οφ.				
1	1.300	1.300	—	—	—	—	—	1.300	2.600	11,30	1870
2	1.300	1.300	—	—	—	—	—	1.300	2.600	11,30	1870
3	—	410	—	—	—	—	—	410	410	6,00	1870
4	—	2.000	2.000	—	—	—	—	2.000	4.000	22,00	1870
5	500	1.560	1.560	1.560	1.560	1.260	—	1.560	8.000	23,70	1933 & 1969
6	4.000	4.000	3.000	4.000	4.000	3.400	2.400	4.000	24.800	26,30	1950
σύνολα	7.100	10.570	6.560	5.560	5.560	4.660	2.400	10.570	42.410		

διάλογος - είναι το κατά πόσο η φυσική αποκοπή ενός Τμήματος από την υπόλοιπη εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του Ιδρύματος μπορεί να είναι από μόνο του αρνητικό στοιχείο στη μελλοντική του εξέλιξη. Βασική θέση της ομάδας έβρενας πάνω στο ζήτημα αυτό είναι ότι, κατ' αρχήν, δεν είναι απορριπτικό κριτήριο, σίγουρα όμως πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο πληρέστερης μελέτης και δεσμεύσεων, (χρηματοδοτικών και οργανωτικών) που θα ελαχιστοποιήσουν τις τυχόν παρενέργειες.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Τα κτίρια του ΕΜΠ στο Συγκρότημα Πατησίων καταλαμβάνουν το οικοδομικό τετράγωνο που περιλείεται από τις οδούς Πατησίων, Τσοίτσα, Μπουμπουλίνας και Στουρνάρη. Το οικοπέδο έχει έκταση 23.255 τ.μ. και τα κτίρια που μέχρι τώρα στέγαζαν ή εξακολουθούν να στεγάζουν μέρος των διδακτικών, ερευνητικών και διοικητικών δραστηριοτήτων του, έχουν συνολική έκταση 35.310 τ.μ. (χωρίς τα υπόγεια) που κατανέμεται σύμφωνα με τον πίνακα 1.

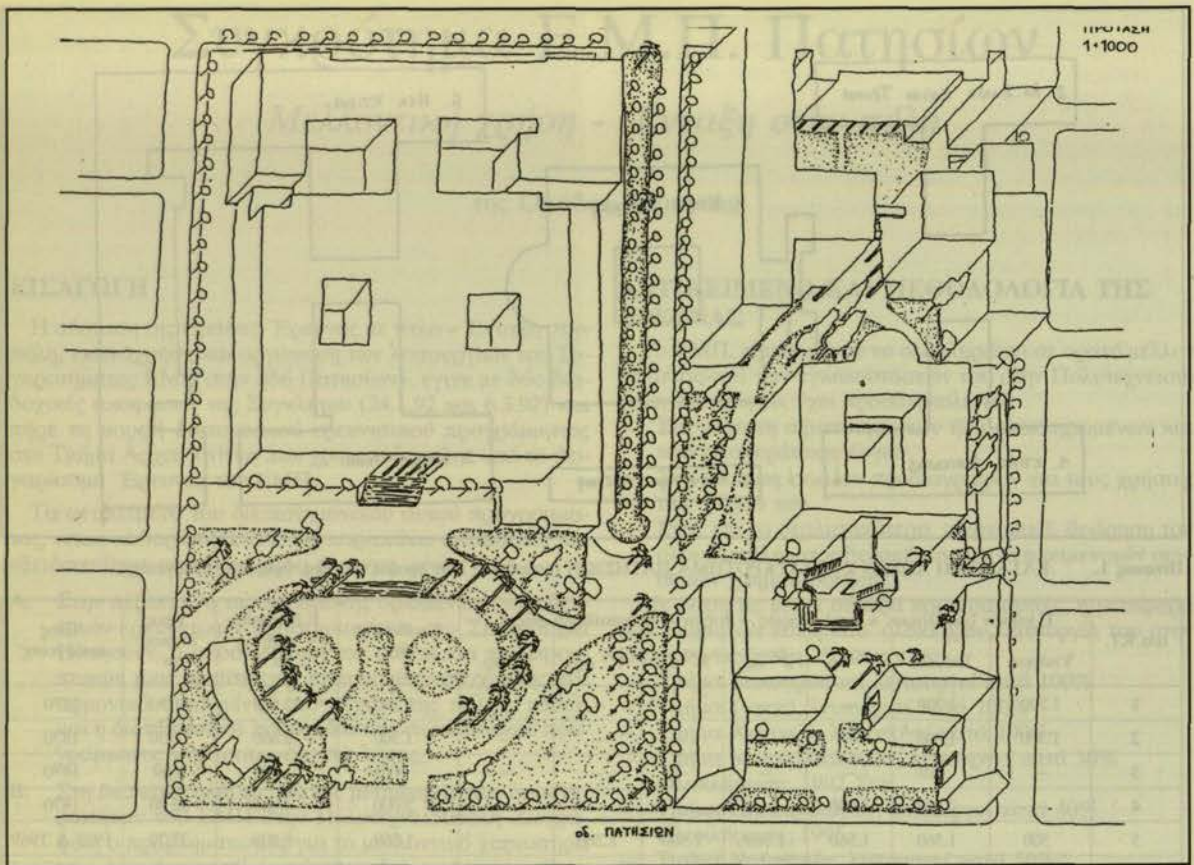
Τα κτίρια αυτά διατηρητέα ή μη, ιστορικά μνημεία, δείγματα της επίσημης αθηναϊκής αρχιτεκτονικής, με την άνετη και οικονομημένη τους κίνηση, τους ψηλοτάβανους και φωτεινούς τους χώρους, σχεδίασμα με γνώμονα λειτουργικές και αισθητικές επιταγές και όχι την υποταγή στη μέγιστη εκμετάλλευση, προσφέρονται σαν κελύφη για ποικίλες χρήσεις.

Όπως είναι τοποθετημένα στο χώρο και σε σχέση με την πόλη, δεν αποτελούν μεμονωμένους αποσπασματικούς όγκους, αλλά είναι συστατικά ενός ενιαίου χωρικού συνόλου, όπου το σημαντικό στοιχείο είναι οι μεταξύ τους σχέσεις, όπως είναι αποτυπωμένες στο συγκεκριμένο χώρο. Οι σχέσεις αυτές είναι εκείνες, που κυρίως συγκροτούν και αποδίδουν μορφή στο χώρο του ΕΜΠ και του άμεσου περιβάλλοντος. Είναι δε ο χώρος αυτός στο σύνολο και τη συνέχειά του, ο φορέας της ιστορικής μνήμης, που είναι συνδεδεμένη με το Ίδρυμα, την εκπαιδευτική, πολιτιστική και κοινωνική προσφορά του στην πόλη και τους κατοίκους της.

Σ' αυτή λοιπόν την περίοδο, που η μεταγκατάσταση στην Πολυτεχνειούπολη σταδιακά ολοκληρώνεται, εμφανίζεται η ανάγκη να καθοριστεί η μελλοντική χρήση του Συγκροτήματος Πατησίων και να επανεξεταστεί η δυνατότητα παραμονής ορισμένων εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων σ' αυτό.

Και στην περίπτωση όπου η χρήση του Συγκροτήματος παραμένει κύρια η εκπαιδευτική (Περίπτωση Α), αλλά και στην περίπτωση που υλοποιηθούν παλαιότερες αποφάσεις της Συγκλήτου και μεταφερθούν όλα τα Τμήματα του ΕΜΠ στον Ζωγράφου (Περίπτωση Β), μπαίνουν οι εξής στόχοι:

1. Η διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα ενός οικοδομικού τετραγώνου στο κέντρο της πόλης. Κι αυτό σε μια περιοχή όπου σήμερα αναπτύσσονται το εμπόριο και τα κτίρια γραφείων σε βάρος της κατοικίας (Εξάρχεια) και όπου κάνουν έντονη την παρουσία τους

Σχ. 2: Πρόταση ανάπτυξης - Γενική άποψη από την οδό Πατησίων.

σημαντικές πολιτιστικές δραστηριότητες υπερτοπικού χαρακτήρα (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

2. Η αποσαφήνιση του ρόλου και των προοπτικών μιας σύγχρονης εκπαιδευτικής - ερευνητικής δραστηριότητας στο κέντρο της πόλης, είτε ως ανάγκη του Ιδρύματος να διατηρήσει και να αναπτύξει ακαδημαϊκές ειδικότητες προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές, στενά δεμένες με τον ιστό της πόλης και τον υπάρχοντα οικοδομικό πλούτο, είτε ως συμβολή στην ολοκλήρωση του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της πόλης.
3. Η διατύπωση σύμφωνα με τα παραπάνω εναλλακτικών προτάσεων για την αξιοποίηση του υπάρχοντος κτιριακού αποθέματος και του υπαίθριου χώρου και τη μελλοντική τους χρήση.

Τελικά, και στις δύο περιπτώσεις που θα εξετάσουμε αναλυτικότερα στη συνέχεια, στόχος μας είναι να αντιμετωπίσουμε τις εγκαταστάσεις Πατησίων όχι πλέον σαν ένα κλειστό συγκρότημα κτιρίων, περιφραγμένο και αυτόνομο, αλλά σαν ένα ανοιχτό στην πόλη σύνολο το οποίο, σε συνδυασμό με το σημαντικό κτίριο του Αρχαιολογικού Μουσείου, θα προσφέρει ένα ενοποιημένο «οικοδομικό τετράγωνο».

Η περίπτωση διατήρησης μόνο των χαρακτηρισμένων ως «παραιοσιακών κτιρίων» με κατεδάφιση των Νέων Κτιρίων και η δημιουργία κοινόχρηστου χώρου/κήπου - πιθανώς επάνω από υπόγειο σταθμό αυτοκινήτων - συζητήθηκε διεξοδικά και απορρίφθηκε σαν ασύμφορη κοινωνικοοικονο-

μικά, με το παρακάτω σκεπτικό: Το κέντρο της πόλης υποφέρει μεν από πυκνότητα δόμησης και έλλειψη πρασίνου, πλην όμως η πυκνότητα αυτή δόμησης αφορά κατά κύριο λόγο, τους ιδιωτικούς χώρους (κατοικίες, καταστήματα, γραφεία), ενώ παράλληλα η πόλη υποφέρει τραγικά από έλλειψη χώρων για κοινόχρηστες και κοινωφελείς λειτουργίες.

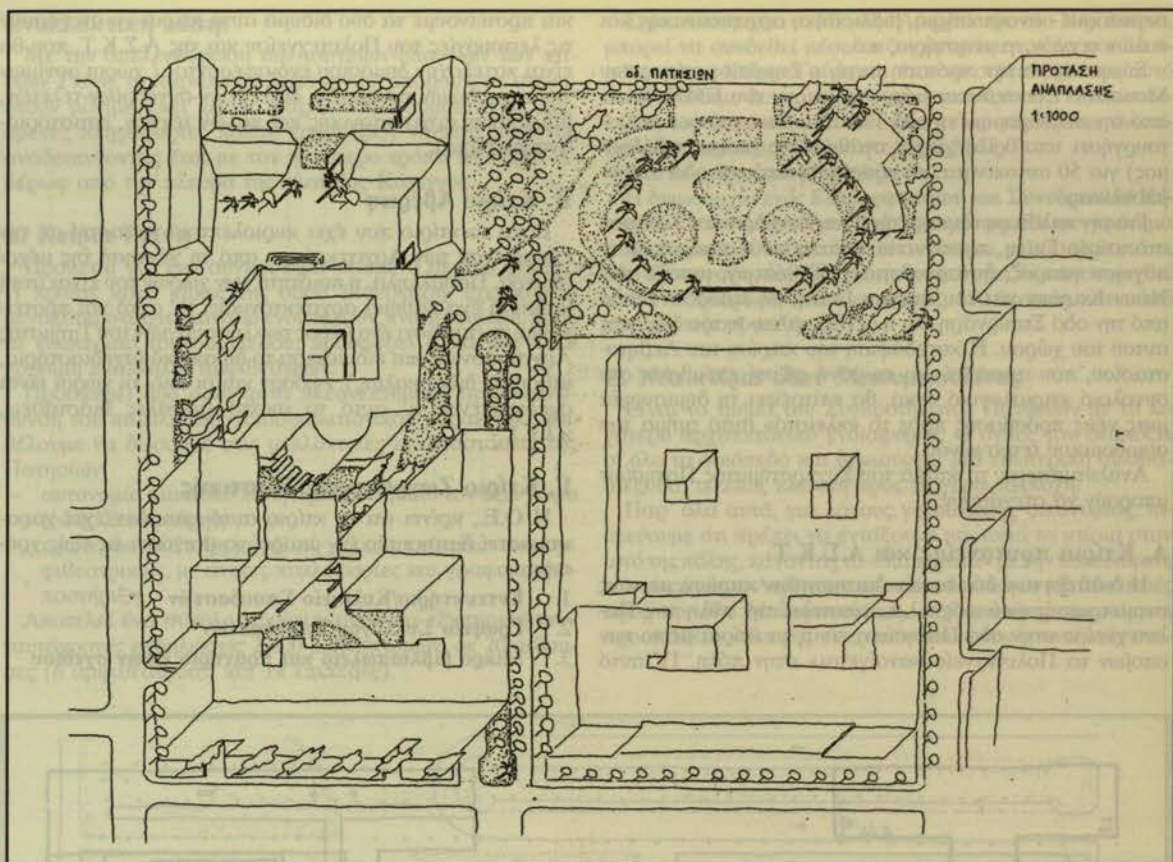
Υπό την έννοια αυτή θα ήταν, πιστεύουμε, λάθος να μην αξιοποιήσουμε κτίρια που διατίθενται και είναι κατάλληλα για δημόσιες χρήσεις. Οι οποιεσδήποτε επισκευές και διαρθρώσεις, καθώς και οι απαραίτητες κατασκευές για την ενίσχυση των φερόντων στοιχείων και τη βελτίωση των εγκαταστάσεών τους, θα είναι λιγότερο δαπανηρές από την καταδάφιση και αντικατάστασή τους.

Για τον καθορισμό των χρήσεων των κτιρίων ελήφθησαν ειδικότερα υπ' όψη:

Η αξία κάθε κτιρίου, μεμονωμένα αλλά και ως τμήματα ενός ενιαίου χωρικού συνόλου.

Η «ιστορικά καταξιωμένη χρήση» κάθε κτιρίου, στο βαθμό που ορισμένα απ' αυτά ή και ορισμένοι χώροι θα εξακολουθήσουν να φιλοξενούν χρήσεις ταυτόσημες ή ανάλογες μ' αυτές που είχαν και στο παρελθόν.

Η θέση κάθε κτιρίου μέσα στο οικόπεδο. Οι περισσότεροι δημόσιοι χώροι του συγκροτήματος, θα στεγαστούν στα κτίρια που γειτνιάζουν με τις οδούς Πατησίων και Στουρνάρη, ενώ ο υπαίθριος χώρος στο εσωτερικό του τετραγώνου και το πεζοδρομημένο τμήμα της οδού Τσοίτσα, που λειτουργεί σαν φίλτρο θέας και θορύβου, μπορεί να εξασφαλίσει, απ'

Σχ. 3: Πρόταση Ανάπλασης - Γενική άποψη από την οδό Μπουμπουλίνας.

αυτή την άποψη, καλύτερες συνθήκες στην εγκατάσταση των πιο «ιδιωτικών» χώρων.

Η υπάρχουσα κατασκευαστική και λειτουργική οργάνωση κάθε κτιριακής ενότητας.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α: ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΠΑΤΗΣΙΩΝ

Το Τμήμα Αρχιτεκτόνων είναι το μόνο του οποίου η μεταφορά στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου δεν έχει ακόμη αρχίσει. Με δεδομένο ότι η μελέτη των νέων εγκαταστάσεων δεν έχει ολοκληρωθεί - βρίσκεται στη φάση της οριστικής μελέτης - ο χρόνος μεταφοράς του φαίνεται αρκετά απομακρυσμένος. Η ιδιαιτερότητα της αρχιτεκτονικής σπουδής σε σχέση με τα άλλα Τμήματα του ΕΜΠ, που δεν απαιτεί εξειδικευμένα, εκτεταμένα και βαρεια εργαστήρια και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι μέχρι σήμερα, όπως αναλύθηκε παραπάνω, το Τμήμα Αρχιτεκτόνων στεγάζεται σε ένα από τα σημαντικότερα κτίρια της νεοκλασικής πόλης, η επαφή με το οποίο αποτελεί καθημερινό μάθημα για τους σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής, οδηγεί στη σκέψη - πρόταση, να παραμείνει το Τμήμα Αρχιτεκτόνων στο Συγκρότημα Πατησίων ως η κατ' εξοχήν εκπαιδευτική - ερευνητική χρήση του.

Ο προγραμματισμός σε χώρους για το Τμήμα Αρχιτεκτόνων, βασίστηκε στην καθημερινή κατάσταση όσον αφορά τους διδάσκοντες, το διοικητικό προσωπικό και τους υπο-

ψήφιους διδάκτορες, ενώ έγινε η υπόθεση ότι ο φοιτητικός πληθυσμός, δεν θα υπερβαίνει τους 600. Θεωρήθηκε επίσης δεδομένη η σημερινή οργάνωση του Τμήματος (Τμήμα-Τομείς). Οι ποσοτικές προδιαγραφές (standards) για τους επί μέρους χώρους, είναι οι προτεινόμενες από την Ομάδα Μελέτης Πολυτεχνειούπολης προσαρμοσμένες στους διατιθέμενους χώρους.

Συνολικά, η πρόταση έχει σαν στόχο να προσφέρει στην πόλη και την πολυτεχνειακή κοινότητα, ένα ενιαίο οικοδομικό τετράγωνο 240x260 μέτρων, όπου θα στεγάζεται:

- Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
- Το Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ (στο κτίριο Αβέρωφ και στα Νέα Κτίρια οδού Τσοπίτα)
- Εκθεσιακοί χώροι του ΕΜΠ (στα κτίρια πρώην Πρυτανείας, καθώς και σε τμήμα των Νέων Κτιρίων οδού Μπουμπουλίνας - σήμερα Τμ. Μηχανολόγων και Ηλεκτρολόγων)
- Εκθεσιακοί χώροι της ΑΣΚΤ (στο συμμετρικό της Πρυτανείας κτίριο, στο βαθμό που υλοποιηθεί η μεταφορά της Σχολής στο Σκιαριδίειο)
- Επιμορφωτικό και Συνεδριακό Κέντρο (στο κτίριο Γκίνη)
- Φοιτητική Εστία και Ξενώνας Διδασκόντων, μαζί με Ατελιέ Καλλιτεχνών (στον 2ο, 3ο, 4ο και 5ο όροφο των Νέων Κτιρίων οδού Μπουμπουλίνας)

Τις παραπάνω κεντρικές λειτουργίες συνοδεύουν και μικρότερες έκτασης χρήσεις, αλλά ιδιαίτερης σημασίας, όπως

εστιατόρια - αναψυκτήρια, βιβλιοθήκη αρχιτεκτονικής και καλών τεχνών, γυμναστήριο, κ.ά.

Σύμφωνα με την πρόταση αυτή, ο δημόσιος κήπος του Μουσείου επεκτείνεται μέχρι τα κτίρια του ΕΜΠ, πάνω από την πεζοδρομημένη οδό Τσοίτσα, όπου μπορεί να λειτουργήσει υπαίθριος χώρος στάθμευσης (παρκοπεζόδρομος) για 50 αυτοκίνητα, με πρόσβαση από την οδό Μπουμπουλιάς.

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση του Συνεδριακού Κέντρου στο κτίριο Γκίνη, προτείνεται η κατασκευή τριόροφου υπόγειου γκαράζ, δυναμικότητας 150 θέσεων, μεταξύ των Νέων Κτιρίων και του κτιρίου Γκίνη, με είσοδο - έξοδο από την οδό Στουρνάρη και η δενδροφύτευση του δώματος αυτού του χώρου. Η κατεδάφιση του κτιρίου του Λεβητοστασίου, που αποτελεί και τη μόνη ριζική επέμβαση στο συνολικό κτιριολογικό όγκο, θα επιτρέψει τη δημιουργία μιας νέας πρόσβασης προς το «κλειστό» αυτό τμήμα του οικοδομικού τετραγώνου.

Αναλυτικότερα, τα κτίρια του Συγκροτήματος Πατησίων μπορούν να στεγάσουν:

Α. Κτίρια πρωταναίας και Α.Σ.Κ.Τ.

Η διάταξη των δύο αυτών διατηρητέων κτιρίων, με τους συμμετρικούς φοίνικες κ.λ.π., αποτελεί την πύλη του Πολυτεχνείου στην οδό Πατησίων: είναι τα κτίρια μέσω των οποίων το Πολυτεχνείο «ανοίγεται» στην πόλη. Γι' αυτό

και προτείνουμε τα δύο δίδυμα αυτά κτίρια να στεγάσουν τις λειτουργίες του Πολυτεχνείου και της Α.Σ.Κ.Τ. που θα είναι κατεξοχήν δημόσιοι ενδιαφέροντος (χώροι μονίμων και περιοδικών εκθέσεων, διαλέξεων-συνεδρίων-τελετών, βιβλιοθήκη αρχιτεκτονικής και καλών τεχνών, εστιατόριο-αναψυκτήριο).

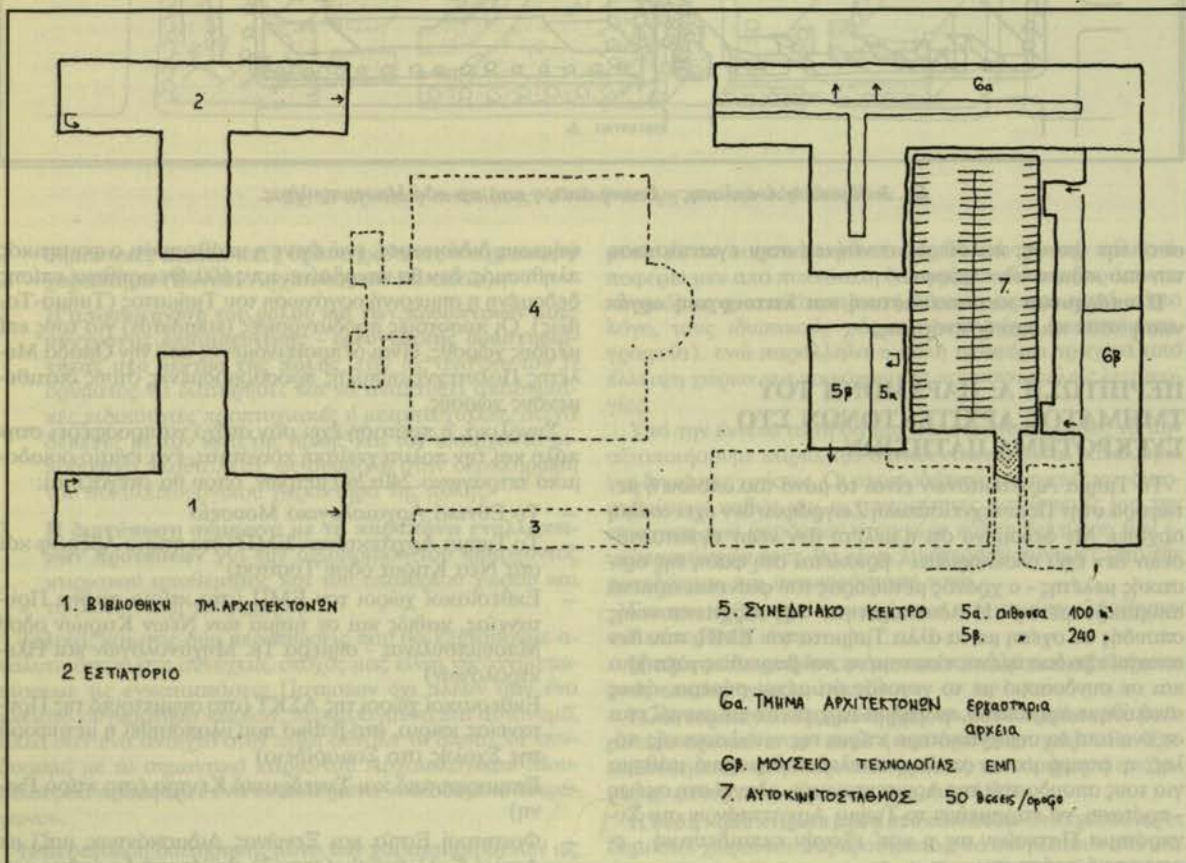
Β. Κτίριο Αβέρωφ

Είναι το κτίριο που έχει κυριολεκτικά ταυτιστεί με την εκπαίδευση των Αρχιτεκτόνων από τη γέννησή της μέχρι σήμερα. Παράλληλα, η ποιότητα των χώρων του είναι αυτή καθ αυτή ένα μάθημα αρχιτεκτονικής. Γι' αυτό και προτείνουμε να στεγάσει ένα μέρος των λειτουργιών του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, και ειδικότερα το διδακτικό (σχεδιαστήρια, αίθουσες διδασκαλίας), εφόσον και οι ίδιοι οι χώροι είναι σχεδιασμένοι γι' αυτό το σκοπό (μεγάλες διαστάσεις, κ.λ.π.).

Γ. Κτίριο Ζωγραφικής/Πλαστικής

Η Ο.Ε., κρίνει ότι το κτίριο αυτό -που δεν έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο (-) μπορεί να στεγάσει τις εξής χρήσεις:

1. Εντευκτήριο/Κυλικείο Σπουδαστών
2. Γραφείο Συλλόγου Σπουδαστών
3. Μικρό βιβλιοπωλείο και πρατήριο ειδών σχεδίου

Σχ. 4: Κατανομή χώρων - Υπόγειο.

Εναλλακτική λύση:

Με την απελευθέρωση των ισογείων-υπογείων των κτιρίων Γκίνη, οι παραπάνω λειτουργίες μπορούν να στεγαστούν μόνιμα εκεί και το κτίριο αυτό (σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες πρώτο εργοτάξιο) να κατεδαφιστεί, αναδεικνύοντας έτσι με τον καλύτερο τρόπο το κτίριο Α-βέρωφ από την πλευρά της πλατείας Κάνιγγος.

Δ. Κτίρια Γκίνη

Πρόκειται για ένα συγκρότημα κτισμένο σε δύο φάσεις: Η πρώτη, κατά μήκος της οδού Στουρνάρη, έχει και το μεγαλύτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, ενώ δεύτερη, προς το εσωτερικό του οικοπέδου, προσφέρει απλά μια πολύ χρήσιμη επαλληλία αμφιθεάτρων.

Προσφέρει δύο ασύγκριτα πλεονεκτήματα στην κατεύθυνση του πολυλειτουργικού-πολιτιστικού χαρακτήρα που θέλουμε να δώσουμε στις μελλοντικές εγκαταστάσεις της Πατησίων:

- αυτονομία και πολύ καλή πρόσβαση από τον εξω χώρο (οδός Στουρνάρη),
- εσωτερική διάταξη μεγάλων χώρων, επίπεδων και αμφιθεατρικών, με άνετες κυκλοφορίες και γραφειακή υποστήριξη.

Αποτελεί ένα σύνολο χώρων ικανών να εξυπηρετήσουν ταυτόχρονα εκδηλώσεις 2.000-3.000 ατόμων, σε 20 αίθουσες (6 αμφιθεατρικές και 14 επίπεδες).

Σημειώνουμε ότι το Μεγάλο Αμφιθέατρο στα Νέα Κτίρια, μπορεί να συνδεθεί μέσω πεζογεφυρών στον 1ο και 3ο όροφο με τα Κτίρια Γκίνη και έτσι να συμμετέχει και αυτό στο διαθέσιμο δυναμικό χώρων συγκέντρωσης. Η εκμετάλλευση του δυναμικού αυτού, μπορεί να αποτελέσει ένα αξιόλογο οικονομικό πόρο για το Ε.Μ.Π.

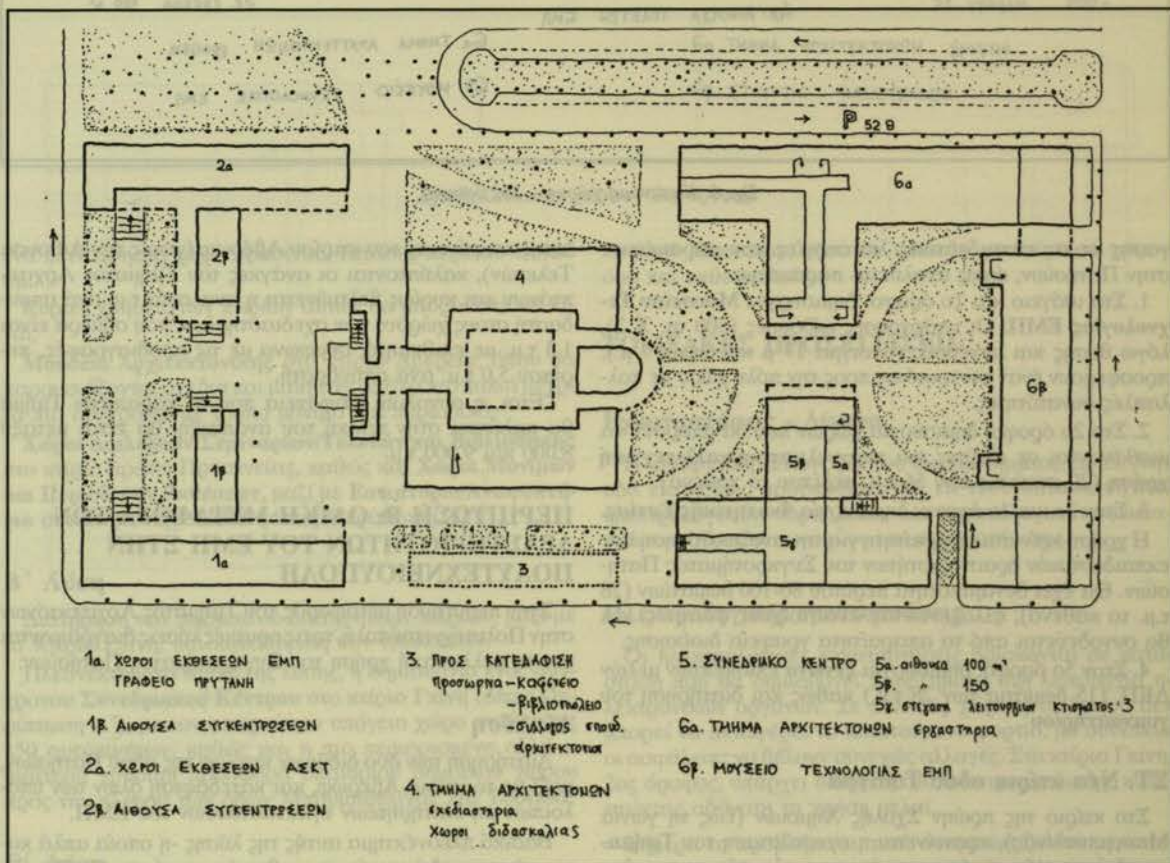
Για τα κτίρια αυτά προτείνεται:

Η δημιουργία ενός **Επιμορφωτικού και Συνεδριακού Κέντρου**, με τον απαιτούμενο εξοπλισμό του. Το συγκρότημα αυτό θα μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα, με είσοδο από τη οδό Στουρνάρη, και θα έχει τη δυνατότητα να υποστηριχθεί από ένα τριόροφο υπόγειο γκαράζ, 150 θέσεων, κάτω από την εσωτερική αυλή.

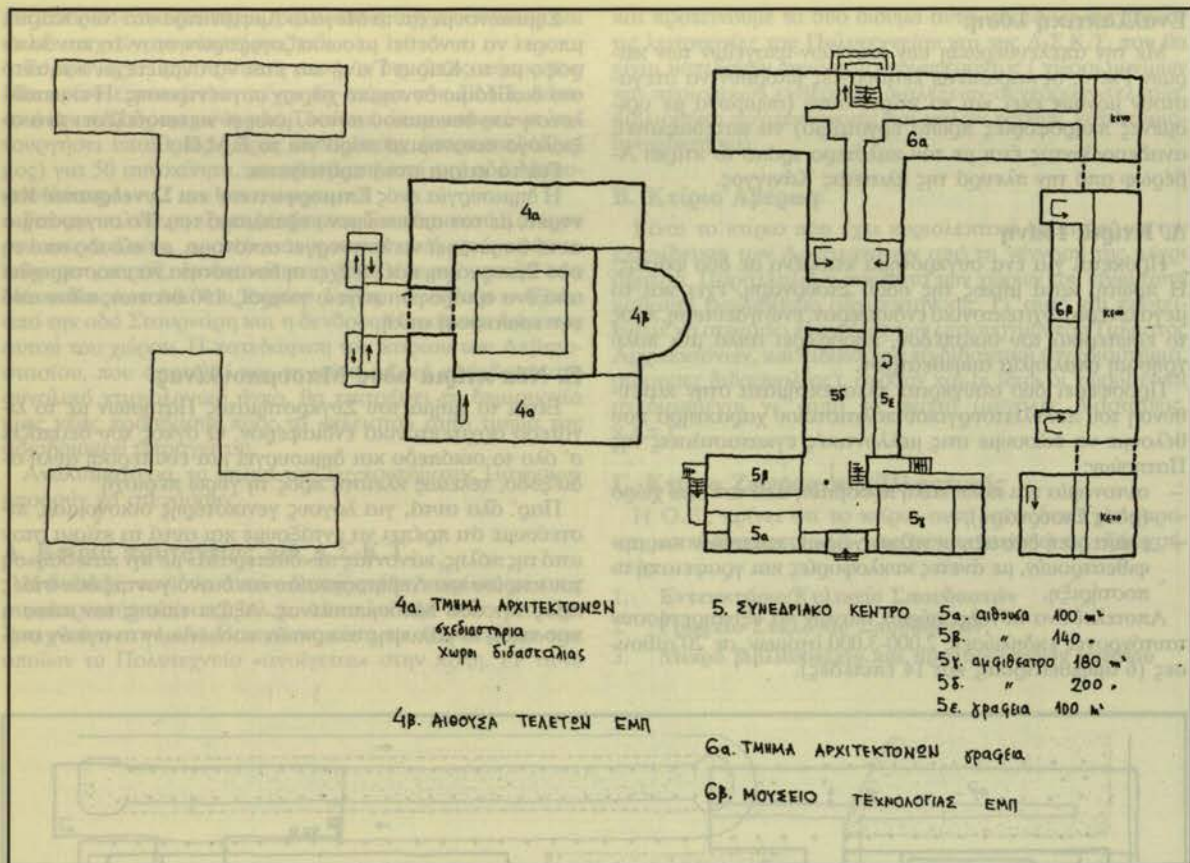
Ε. Νέα κτίρια οδού Μπουμπουλίνας

Είναι το τμήμα του Συγκροτήματος Πατησίων με το λιγότερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Ο όγκος του δεσπόζει σ' όλο το οικόπεδο και δημιουργεί μια εσωτερική αυλή-αδιέξοδο, τελείως κλειστή προς τη γύρω περιοχή.

Παρ' όλα αυτά, για λόγους γενικότερης οικονομίας, πιστεύουμε ότι πρέπει να εντάξουμε και αυτά τα κτίρια στον ιστό της πόλης, κάνοντάς τα «διαπερατά» με την κατεδάφιση του κτιρίου του Λεβητοστασίου και διανοίγοντας δύο στοές προς την οδό Μπουμπουλίνας. Αξίζει επίσης τον κόπο η προσπάθεια κάλυψης υπαρκτών κοινωνικών αναγκών στέ-

Σχ. 5: Κατανομή χώρων - Ισόγειο.

Σχ. 6: Κατανομή χώρων - 1ος όροφος.

γασης με τις εκπαιδευτικές λειτουργίες που παραμένουν στην Πατησίων, όπως αναλύεται παρακάτω:

1. Στο ισόγειο και 1ο όροφο: δημιουργία **Μουσείου Τεχνολογίας ΕΜΠ**. Οι υπάρχουσες αίθουσες (500 τμ. X 2), λόγω θέσης και μεγέθους (άνοιγμα 17 μ και ύψος 7 μ.), προσφέρουν έναν κεντρικό ως προς την πόλη χώρο με πολλαπλές δυνατότητες.

2. Στο 2ο όροφο: δημιουργία χώρων που θα μπορούν να μισθώνονται σε ιδιώτες για **επαγγελματική/καλλιτεχνική χρήση** (20 στούντιο των 56 τ.μ. περίπου το καθένα).

3. Στον 3ο και 4ο όροφο: δημιουργία **Φοιτητικής Εστίας**. Η χρήση κρίνεται απαραίτητη για την αναζωογόνηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του Συγκροτήματος Πατησίων. Θα έχει δυναμικότητα περίπου 80-100 δωματίων (28 τ.μ. το καθένα), φιλοξενώντας αντίστοιχους φοιτητές, και θα συνοδεύεται από τα απαραίτητα γραφεία διοίκησης.

4. Στον 5ο όροφο: δημιουργία **ξενώνα** επισκεπτών μελών ΔΕΠ, (15 δωμάτια των 28 τ.μ.) καθώς και διατήρηση του **γυμναστηρίου**.

ΣΤ. Νέα κτίρια οδού Τσιτσά

Στο κτίριο της πρώην Σχολής Χημικών (έως τη γωνία Μπουμπουλίνας), προτείνεται η εγκατάσταση του **Τμήματος Αρχιτεκτόνων** τόσο των γραφειακών χώρων του όσο και ορισμένων εκπαιδευτικών (στα δύο υπάρχοντα Αμφιθέατρα του 1ου και 4ου ορόφου), ήτοι σύνολο ωφελίμης επιφάνειας περίπου 5.800 τ.μ. Μαζί με τα 3.300 τ.μ. ωφέ-

λιμης επιφάνειας του κτιρίου Αβέρωφ (χωρίς την Αίθουσα Τελετών), καλύπτονται οι ανάγκες του Τμήματος Αρχιτεκτόνων και κυρίως βελτιώνεται η αναλογία τ.μ. ανά σπουδαστή στους χώρους των σχεδιαστηρίων, που σήμερα είναι 1,3 τ.μ. με επιθυμητό, σύμφωνα με τις προδιαγραφές, περίπου 5,0 τ.μ. ανά σπουδαστή.

Έτσι, η συνολική επιφάνεια που το παραπάνω Τμήμα θα καλύπτει στην τελική του ανάπτυξη, θα είναι μεταξύ 8.000 και 9.000 τ.μ.

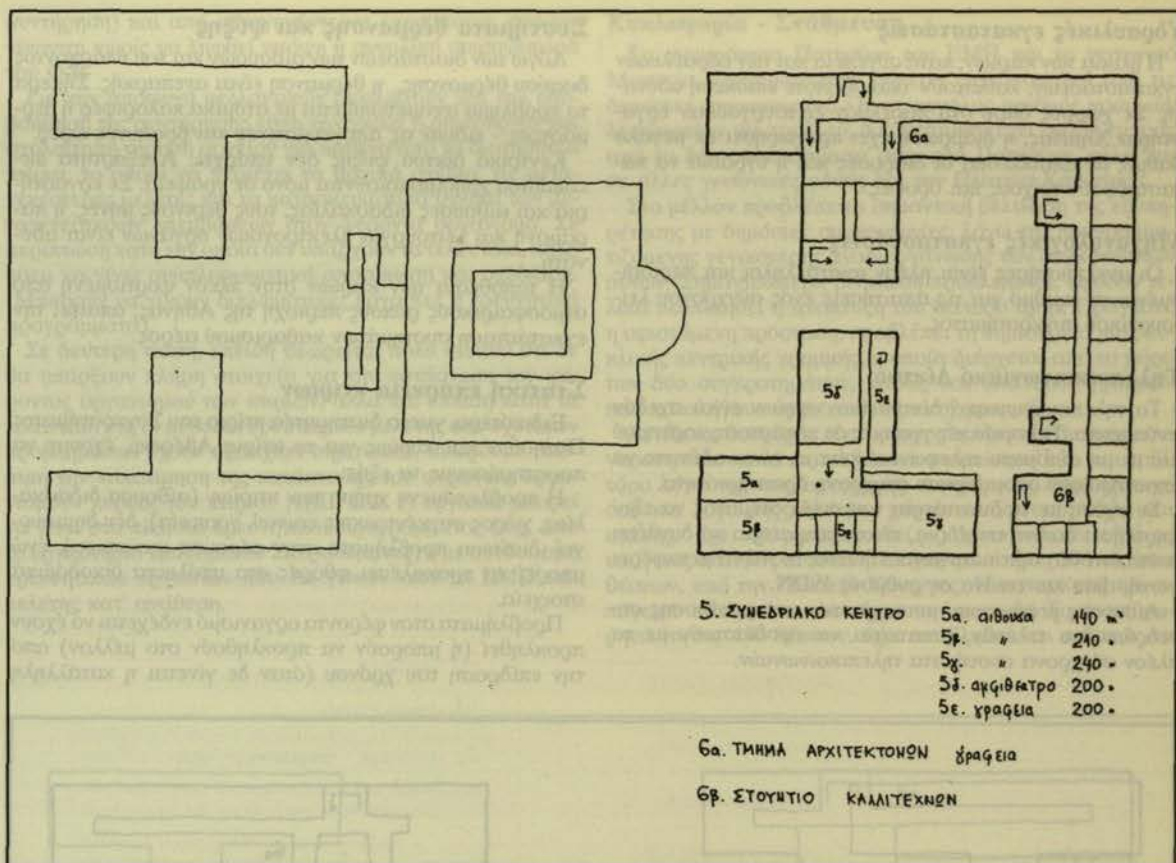
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β: ΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΜΠ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥΠΟΛΗ

Στην περίπτωση μεταφοράς του Τμήματος Αρχιτεκτόνων στην Πολυτεχνειούπολη, τρεις οριακές λύσεις διαγράφονται για τη μελλοντική χρήση του Συγκροτήματος Πατησίων:

Α' Λύση

Διατήρηση των δύο διδύμων κτιρίων της οδού Πατησίων, μαζί με το κτίριο Αβέρωφ, και κατεδάφιση όλων των υπόλοιπων μη διατηρητέων εγκαταστάσεων του ΕΜΠ.

Βασικό πλεονέκτημα αυτής της λύσης -η οποία απλά καταγράφεται εδώ χωρίς να υιοθετείται από την Ομάδα Έρευνας, μια και έρχεται σε αντίθεση με τις βασικές επιλογές της όπως αυτές αναπτύχθηκαν προηγούμενα είναι να προσφέρει στο πράγματι πυκνοδομημένο αυτό τμήμα της πόλης,

Σχ. 7: Κατανομή χώρων - 2ος όροφος.

ένα κοινόχρηστο χώρο πρασίνου, έκτασης περίπου 10.000 τ.μ.

Κύριες χρήσεις των κτιρίων αυτών θα μπορούσαν να είναι:

Μουσείο Αρχιτεκτονικής στο κτίριο Αβέρωφ, όπου θα παρουσιάζονται σχέδια και μακέττες από τα πιο παλιά μέχρι τα πιο σύγχρονα, με τρόπο μόνιμο και περιοδικό.

Χώροι Διαλέξεων/Σεμιναρίων/Τελετών και Βιβλιοθήκης στο κτίριο πρώην Πρυτανείας, καθώς και **Χώροι Μονίμων και Περιοδικών Εκθέσεων**, μαζί με **Εστιατόριο/Αναψυκτήριο** στο κτίριο της ΑΣΚΤ (όπως Περίπτωση Α').

Β' Λύση

Διατήρηση των παραπάνω διατηρητέων κτιρίων, μαζί με το Κτίριο Γκίνη, και κατεδάφιση των υπόλοιπων.

Πλεονεκτήματα αυτής της λύσης, η δημιουργία ενός σύγχρονου **Συνεδριακού Κέντρου** στο κτίριο Γκίνη (όπως Περίπτωση Α'), με τον απαραίτητο υπόγειο χώρο στάθμευσης 150 αυτοκινήτων, καθώς και η πιο περιορισμένη αλλά ιδιαίτερα χρήσιμη προσφορά υπαίθριου δημόσιου χώρου προς την πλευρά των οδών Μπουμπουλίνας και Τσιότσα.

Γ' Λύση

Διατήρηση όλων των παραπάνω κτιρίων, μαζί με τα Νέα Κτίρια, και προσφορά των τελευταίων στην πόλη για τη μελλοντική επέκταση των λειτουργιών του Εθνικού Αρχαιο-

λογικού Μουσείου, τόσο σε επίπεδο γραφειακού χώρου όσο και εκθεσιακού.

ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Εγκαταστάσεις - Δίκτυα

Η μελλοντική λειτουργία του συγκροτήματος ΕΜΠ στην οδό Πατησίων, προϋποθέτει την εκ νέου κατασκευή των ηλεκτρολογικών, υδραυλικών και μηχανολογικών εγκαταστάσεων όλων των κτιρίων του συγκροτήματος.

Ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις

Οι ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις βρίσκονται σε κατάσταση που θα δημιουργεί προβλήματα στη λειτουργία ηλεκτρονικών οργάνων. Σε πολλούς χώρους το δίκτυο δεν μπορεί να μεταφέρει το απαιτούμενο φορτίο, με συνέπεια οι ασφάλειες να θέλουν συνεχώς αλλαγές. Στα κτίρια Γκίνη, 2ος όροφος, υπάρχει διαρροή στο σύστημα γείωσης, καθιστώντας αδύνατη τη χρήση ρελαί.

Σήμερα τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίζονται μεμονωμένα με τις νέες εγκαταστάσεις που γίνονται μετά τη μεταφορά τμημάτων στον Ζωγράφου. Τους χειμερινούς μήνες λόγω χρήσης ατομικών καλοριφέρ και θερμοαστρών, το φορτίο αυξάνει, με συνέπεια να αυξάνονται τα προβλήματα.

Υδραυλικές εγκαταστάσεις

Η ηλικία των κτιρίων, κατά συνέπεια και των υδραυλικών εγκαταστάσεων, καθιστούν οποιαδήποτε επισκευή αδύνατη. Σε χώρους όπου στο παρελθόν λειτουργούσαν εργαστήρια Χημείας, η διάβρωση έχει προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα οι διαρροές και η υγρασία να καταστρέφουν τοίχους και οροφές.

Μηχανολογικές εγκαταστάσεις

Οι ανελκυστήρες είναι πλέον ακατάλληλοι και περιορισμένοι σε αριθμό για τις απαιτήσεις ενός σύγχρονου λειτουργικού συγκροτήματος.

Τηλεπικοινωνιακό Δίκτυο

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο των κτιρίων είναι σχεδόν ανύπαρκτο. Τηλεφωνικές γραμμές σε κατάσταση κορεσμού και με μη αυτόματο τηλεφωνικό κέντρο, είναι αδύνατο να υποστηρίξουν οποιαδήποτε σύγχρονη δραστηριότητα.

Σε σχέση με τη δυνατότητα του συγκροτήματος να εξυπηρετήσει διεθνή συνέδρια, είναι απαραίτητο να διαθέτει τούτο ένα νέο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, ικανό να μεταφέρει φωνή, data και εικόνα σε ρυθμούς ISDN.

Αίθουσες press-room, μεταφραστών, αναμετάδοσης συνεδρίων και τελετών, απαιτείται να εφοδιαστούν με τα πλέον σύγχρονα συστήματα τηλεπικοινωνιών.

Συστήματα θέρμανσης και ψύξης

Λόγω των διαστάσεων των αιθουσών και του υπάρχοντος δικτύου θέρμανσης, η θέρμανση είναι ανεπαρκής. Σήμερα το πρόβλημα αντιμετωπίζεται με ατομικά καλοριφέρ ή θερμάστρες - ειδικά τις απογευματινές και βραδυνές ώρες.

Κεντρικό δίκτυο ψύξης δεν υπάρχει. Ανεξάρτητα air-conditioning χρησιμοποιούνται μόνο σε γραφεία. Σε εργαστήρια και αίθουσες διδασκαλίας, τους θερινούς μήνες, η παραμονή και λειτουργία ηλεκτρονικών οργάνων είναι αδύνατη.

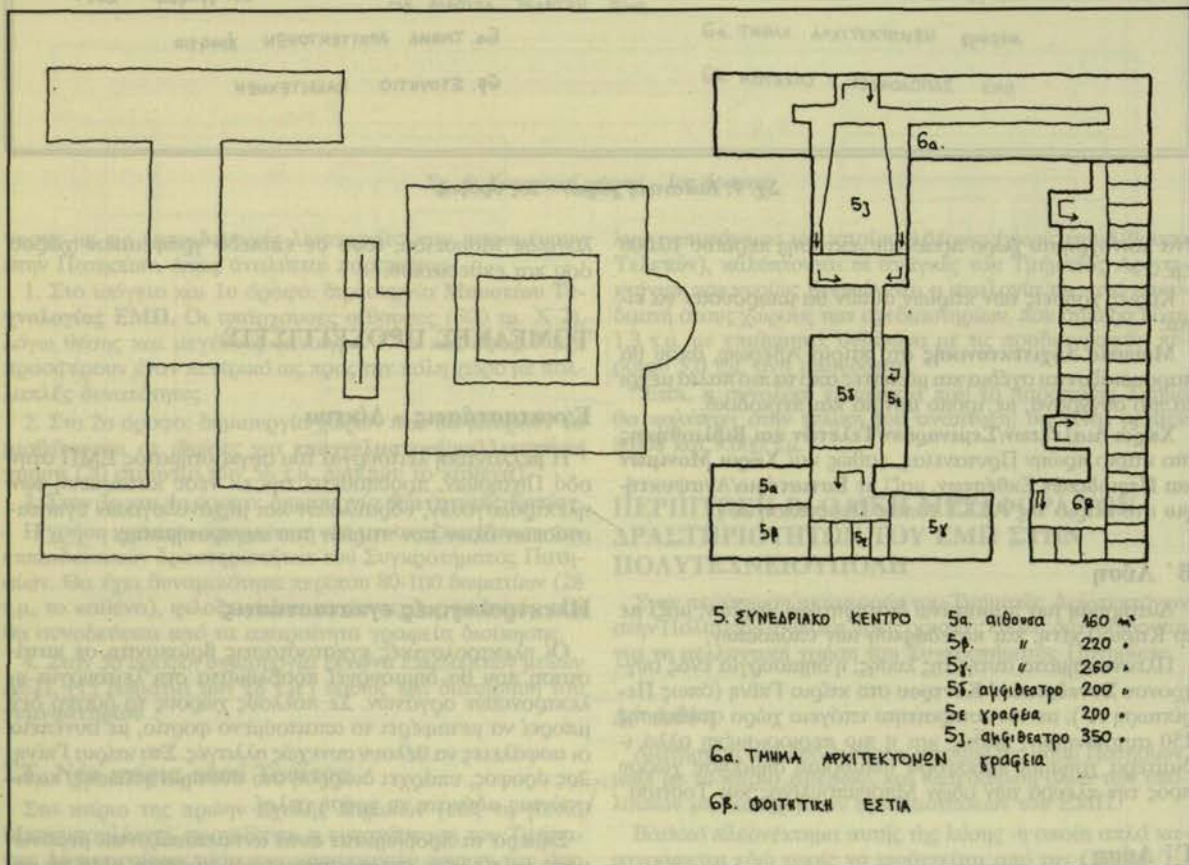
Η τοποθεσία των κτιρίων στην πλέον φορτισμένη από ατμοσφαιρικούς ρύπους περιοχή της Αθήνας, απαιτεί την εγκατάσταση συστημάτων καθαρισμού αέρα.

Στατική επάρκεια κτιρίων

Ειδικότερα, για τα διατηρητέα κτίρια του Συγκροτήματος Πατησίων και κυρίως για το κτίριο Αβέρωφ, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Η προβλεπόμενη χρήση των κτιρίων (αίθουσα διδασκαλίας, χώρος συγκέντρωσης κοινού, γραφεία), δεν δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα στην φέρουσα κατασκευή, ενώ μπορεί να προκαλέσει φθορές στα υπόλοιπα οικοδομικά στοιχεία.

Προβλήματα στον φέροντα οργανισμό ενδέχεται να έχουν προκληθεί (ή μπορούν να προκληθούν στο μέλλον) από την επίδραση του χρόνου (όταν δε γίνεται η κατάλληλη

Σχ. 8: Κατανομή χώρων - 3ος όροφος.

συντήρηση) και από μεταγενέστερες επεμβάσεις, εφόσον γίνονται χωρίς να ληφθεί υπόψη η συνολική συμπεριφορά του Φ-0.

Για την αποφυγή μελλοντικών σφαλμάτων και την υποβοήθηση της συντήρησης είναι αναγκαία η δημιουργία και σχολαστική τήρηση αρχείου για καθένα από τα διατηρητέα κτίρια, το οποίο να περιέχει τα αρχικά σχέδια, τις μεταγενέστερες μελέτες και τα κατασκευαστικά σχέδια των μεταγενέστερων επεμβάσεων στον φέροντα οργανισμό. Σε περίπτωση κατά την οποία δεν υπάρχουν τα τελευταία, καλό είναι να γίνει συμπληρωματική αποτύπωση και σχεδίαση. (Μπορούν να γίνουν διπλωματικές εργασίες ή ερευνητικά προγράμματα).

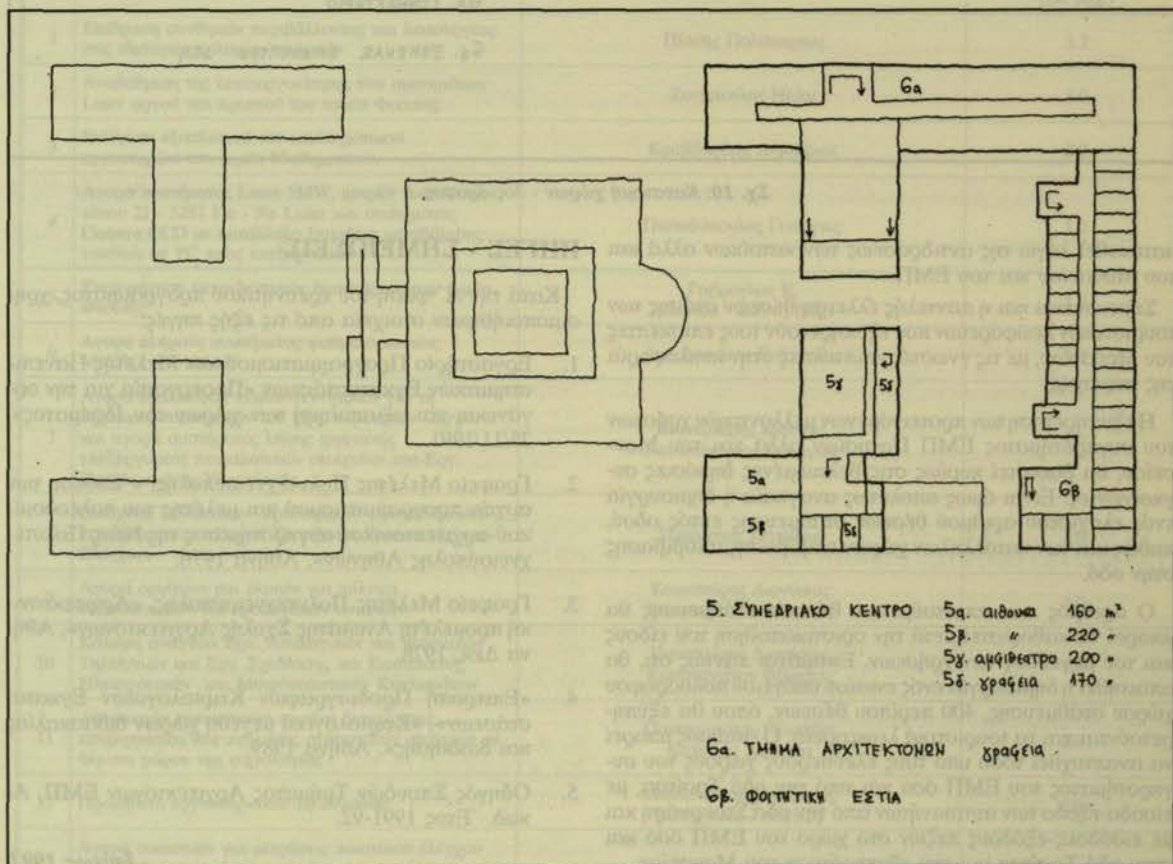
Σε δεύτερη φάση, επειδή θεωρείται πολύ πιθανό ότι δε θα υπάρξουν πλήρη στοιχεία για την κατάσταση του φέροντος οργανισμού των κτιρίων, αλλά και επειδή κατά τα τελευταία έτη οι μέθοδοι έρευνας και μελέτης των σχετικών προβλημάτων έχουν εξελιχθεί σημαντικά, θεωρούμε σκόπιμη την «αποτίμηση της κατάστασης του φέροντος οργανισμού» κυρίως του κτιρίου ΑΒΕΡΩΦ. Η εργασία μπορεί να γίνει στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος (π.χ. από το εργαστήριο Ωπλισμένου Σκυροδέματος) ή με συνδυασμό ερευνητικών εργασιών που θα γίνουν από το ΕΜΠ και μελέτης κατ' ανάθεση.

Κυκλοφορία - Στάθμευση

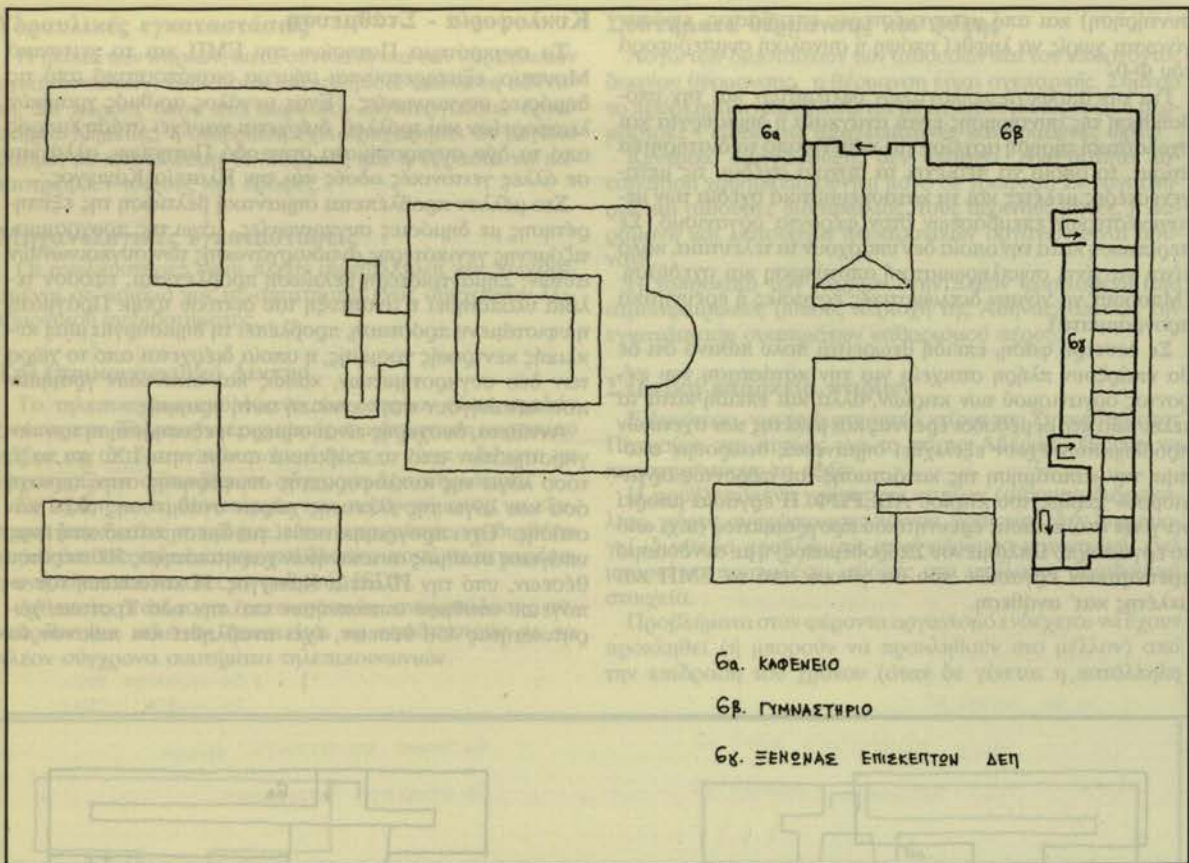
Το συγκρότημα Πατησίων του ΕΜΠ και το γειτονικό Μουσείο, εξυπηρετούνται σήμερα ικανοποιητικά από τις δημόσιες συγκοινωνίες. Ένας μεγάλος αριθμός γραμμών λεωφορείων και τρόλλεϋ, διέρχεται και έχει στάση εμπρός από τα δύο συγκροτήματα στην οδό Πατησίων, αλλά και σε άλλες γειτονικές οδούς και την Πλατεία Κάνιγγος.

Στο μέλλον προβλέπεται σημαντική βελτίωση της εξυπηρέτησης με δημόσιες συγκοινωνίες, λόγω της προγραμματιζόμενης γενικότερης αναδιοργάνωσης των συγκοινωνιών αυτών. Σημαντικότερη βελτίωση προβλέπεται, εφόσον τελικά υλοποιηθεί η ανάπτυξη του δικτύου τραμ. Πράγματι, η υφιστάμενη πρόταση, προβλέπει τη δημιουργία μιας κυκλικής κεντρικής γραμμής, η οποία διέρχεται από το χώρο των δύο συγκροτημάτων, καθώς και ακτινικών γραμμών που καταλήγουν στην κυκλική αυτή γραμμή.

Αντίθετα, δυσχερές είναι σήμερα η εξυπηρέτηση των συγκροτημάτων από τα επιβατικά αυτοκίνητα Ι.Χ. και ταξί, τόσο λόγω της κυκλοφοριακής συμφόρησης στην περιοχή όσο και λόγω της έλλειψης χώρων στάθμευσης αλλά και στάσης. Έχει προγραμματισθεί για άμεση κατασκευή ένας υπόγειος σταθμός αυτοκινήτων χωρητικότητας 500 περίπου θέσεων, υπό την Πλατεία Κάνιγγος. Η κατασκευή του υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων υπό την οδό Τσιτσά, χωρητικότητας 450 θέσεων, έχει αναβληθεί και πιθανόν να

Σχ. 9: Κατανομή χώρων - 4ος όροφος.

Σχ. 10: Κατανομή χώρων - 5ος όροφος.

ματαιωθεί λόγω της αντιδράσεως των κατοίκων αλλά και του Μουσείου και του ΕΜΠ.

Σημειώνεται και η παντελής έλλειψη θέσεων στάσης των τουριστικών λεωφορείων που εξυπηρετούν τους επισκέπτες του Μουσείου, με τις γνωστές επιπτώσεις στην κυκλοφορία της περιοχής.

Η εξυπηρέτηση των προτεινόμενων μελλοντικών χρήσεων του συγκροτήματος ΕΜΠ Πατησίων αλλά και του Μουσείου, θα βασιστεί κυρίως στις βελτιωμένες δημόσιες συγκοινωνίες. Είναι όμως απολύτως αναγκαία η δημιουργία ενός ελάχιστου αριθμού θέσεων στάθμευσης εκτός οδού, καθώς και των κατάλληλων χώρων επιβίβασης/αποβίβασης στην οδό.

Ο αριθμός των απαιτούμενων θέσεων στάθμευσης θα μπορεί να καθοριστεί μετά την οριστικοποίηση του είδους και του μεγέθους των χρήσεων. Εκτιμάται πάντως ότι, θα απαιτηθεί η δημιουργία ενός ενιαίου υπόγειου πολυόροφου χώρου στάθμευσης, 400 περίπου θέσεων, όπου θα εξυπηρετούνται και τα τουριστικά λεωφορεία. Ο σταθμός μπορεί να αναπτυχθεί τόσο υπό τους ελεύθερους χώρους του συγκροτήματος του ΕΜΠ όσο και υπό την οδό Τσοτσά, με εισοδο-εξοδο των αυτοκινήτων από την οδό Στουρνάρη και με εισόδους-εξόδους πεζών στο χώρο του ΕΜΠ όσο και στην οδό Τσοτσά για την εξυπηρέτηση του Μουσείου.

ΠΗΓΕΣ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατά την Α' φάση του ερευνητικού προγράμματος, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις εξής πηγές:

1. Εργαστήριο Προγραμματισμού και Μελέτης Πανεπιστημιακών Εγκαταστάσεων «Προεργασία για την οργάνωση και αξιοποίηση των χώρων του Ιδρύματος», 25/11/1991.
2. Γραφείο Μελέτης Πολυτεχνειούπολης, «Έκθεση των αρχών προγραμματισμού και μελέτης του πολεοδομικού-αρχιτεκτονικού συγκροτήματος της Νέας Πολυτεχνειούπολης Αθηνών», Αθήνα 1976.
3. Γραφείο Μελέτης Πολυτεχνειούπολης, «Αρχιτεκτονική προμελέτη Ανωτάτης Σχολής Αρχιτεκτόνων», Αθήνα Δεκ. 1978.
4. «Επιτροπή Προδιαγραφών Κτιριολογικών Εγκαταστάσεων», «Κτιριολογικά μεγέθη χώρων διδασκαλίας και διοίκησης», Αθήνα 1989.
5. Οδηγός Σπουδών Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, Ακαδ. Έτος 1991-92.

Ιούνιος 1992.